

III. Regionální rozdíly v názorech 50-59 letých na ukončení pracovní činnosti v Praze, v Moravskoslezském a Ústeckém kraji

Cílová skupina respondentů je velmi různorodá. Zatímco podstatná část osob mladších 60 let ještě stále aktivně pracuje, údaje za desetiletou skupinu šedesátníků jsou ovlivněny vysokým podílem respondentů, kteří již ukončili svou aktivní činnost. Proto lze regionální rozdíly nejlépe ukázat na názorech **osob ve věku 50-59 let v kraji s nejvyšší mírou zaměstnanosti a nejnižší mírou nezaměstnanosti – v Praze a dále ve dvou krajích s chronicky vysokou nezaměstnaností a nízkou mírou zaměstnanosti – v Ústeckém a Moravskoslezském kraji**. Pro tuto komparaci byly záměrně zvoleny tyto regiony i z toho důvodu, že se jedná o velké regiony, kde výsledky jsou zatíženy menší výběrovou chybou než například v Karlovarském kraji.

Tab. 10: Podíl aktivních na trhu práce ve věku 50-59 let v Praze, Ústeckém a Moravskoslezském kraji podle předpokládaného věku ukončení veškeré ekonomické činnosti

Věková skupina	Termín ukončení aktivity			v %
	-64	65+ a co nejpozději	nemá konkrétní představu	
Praha				
Celkem 50-59 let	60,1	26,1	11,7	
50-54 let	61,0	23,9	13,9	
55-59 let	59,2	28,5	9,3	
Muži 50-59 let	45,7	37,1	14,9	
50-54 let	45,2	37,7	16,3	
55-59 let	46,3	36,6	13,5	
Ženy 50-59 let	75,1	14,6	8,3	
50-54 let	76,1	10,6	11,5	
55-59 let	73,9	19,3	4,5	
Ústecký kraj				
Celkem 50-59 let	85,6	13,4	1,0	
50-54 let	88,4	10,4	1,2	
55-59 let	82,4	16,9	0,7	
Muži 50-59 let	80,9	17,8	1,2	
50-54 let	80,7	18,1	1,3	
55-59 let	81,2	17,6	1,2	
Ženy 50-59 let	91,4	8,0	0,7	
50-54 let	96,6	2,3	1,1	
55-59 let	84,1	15,9	-	
Moravskoslezský kraj				
Celkem 50-59 let	91,7	7,4	1,0	
50-54 let	93,2	5,8	1,1	
55-59 let	89,6	9,6	0,8	
Muži 50-59 let	90,0	9,0	0,9	
50-54 let	89,3	9,6	1,2	
55-59 let	91,0	8,4	0,6	
Ženy 50-59 let	93,6	5,4	1,0	
50-54 let	97,0	2,0	1,0	
55-59 let	87,7	11,3	1,0	

Podstatně lepší vyhlídky na zaměstnání ve vyšším věku mají pražští respondenti. Zatímco v Praze uvažuje o pokračování v zaměstnání i po dosažení 65+ let nebo co nejdéle téměř čtvrtina osob ve věku 50-54 let resp. 28,5 % ve věku 55-59 let, v Ústeckém kraji dosahoval tento podíl 10,4 % popř. 16,9 %. Respondenti v moravskoslezském regionu vidí možnosti své pracovní činnosti ve vyšším věku ještě kritičtěji, o pracovní aktivitě po dosažení 65 let nebo co nejpozději uvažoval dokonce jen každý sedmáctý ve věku

50-54 let nebo desátý respondent ve věku 55-59 let. Rozdíly jsou značné zejména ve skupině žen, když v Praze by např. pracovalo nejméně do 65 let nebo co nejdéle téměř 11 % žen ve věku 50-54 let, zatímco na Ostravsku a Ústecku byl jejich podíl minimální.

Jak již bylo uvedeno, podstatně se liší představy podnikatelů a zaměstnanců o délce ekonomické aktivity. Tyto rozdíly se projevují i v jednotlivých krajích. Z komparace výsledků AHM za jednotlivé regiony však vyplývá, že jsou značné mezikrajské rozdíly i v rámci skupiny zaměstnanců nebo podnikatelů (vzhledem k nízké četnosti není posuzována skupina pomáhajících rodinných příslušníků).

Podnikatelský sektor je v České republice značně heterogenní. Vedle zaměstnavatelů do ní patří četná skupina podnikatelů bez zaměstnanců, která je silně zastoupena ve stavebnictví a v některých odvětvích terciárního sektoru. Mezikrajské rozdíly v představách **podnikatelů se zaměstnanci** o délce své pracovní aktivity jsou proti jiným skupinám postavení v zaměstnání relativně malé. Ve všech třech krajích se pohyboval podíl odpovědí typu ochota pracovat i po 65 letech, co nejdéle nebo bez konkrétní představy poměrně blízko republikového průměru.

Naprosto jinak tomu bylo u skupiny **pracujících na vlastní účet**. V Praze kladně odpověděly na dotaz o ochotě pracovat ve vyšším věku nebo neměly konkrétní představu téměř dvě třetiny všech pražských respondentů, ale v Ústeckém kraji to bylo 37 % a na Ostravsku dokonce necelých 18 % podnikatelů bez zaměstnanců. Nepochybně zde působí fakt odlišného charakteru zaměstnání těchto osob v Praze s vysokým podílem služeb.

V nejčetnější skupině **zaměstnanců včetně členů produkčních družstev** jsou mezikrajské diference srovnatelné se skupinou pracujících na vlastní účet. Když v průměru za ČR uvažovalo 15,4 % respondentů o pokračování aktivity i po dosažení 65 let nebo co nejdéle nebo nemělo představu o termínu ukončení aktivní činnosti, byl tento podíl v Praze více než dvojnásobný. V Ústeckém kraji to bylo necelých 11 % a v Moravskoslezském kraji tento podíl dokonce nedosahoval 5 % zaměstnanců.

Tab. 11: Podíl pracujících ve věku 50-59 let podle předpokládaného ukončení veškeré ekonomické činnosti až po dosažení nejméně 65ti let nebo co nejpozději nebo bez konkrétní představy ve vybraných krajích podle postavení v zaměstnání

Postavení v zaměstnání	v %							
	ČR		Hl. m. Praha		Ústecký kraj		Moravskoslezský kraj	
	65+ a co nejpozději	nemá konkrétní představu	65+ a co nejpozději	nemá konkrétní představu	65+ a co nejpozději	nemá konkrétní představu	65+ a co nejpozději	nemá konkrétní představu
Celkem ¹⁾	13,5	5,2	26,1	11,7	13,4	1,0	7,4	1,0
Zaměstnanci a členové produkčních družstev	10,5	4,9	22,4	11,1	9,9	.	4,0	0,8
Podnikatelé se zaměstnanci	32,0	6,2	26,7	7,0	35,5	-	40,8	.
Podnikatelé bez zaměstnanců	28,8	6,6	50,4	12,0	33,1	.	17,6	-

¹⁾ včetně nepracujících, uvažujících o pracovní aktivitě v budoucnu

Regionální rozdíly jsou ve značné míře ovlivněny odlišnostmi v odvětvové struktuře. Jestliže částečně eliminujeme tento vliv porovnáním situace v rámci příslušnosti ke konkrétní kategorii odvětví hlavní třídy KZAM, měly by být mezikrajské rozdíly menší. Přitom abstrahujeme od různorodosti činností zařazených do jednotlivých odvětvových kategorií, protože podrobnější údaje AHM jsou zatíženy relativně velkou statistickou chybou. Výsledky AHM 2006 však ukazují, že i v rámci jednotlivých odvětví je předpokládaná pracovní aktivita cílové skupiny ve vyšším věku ve skupině pražských respondentů podstatně vyšší, než je tomu v jiných krajích republiky.

Tab. 12: Podíl pracujících ve věku 50-59 let podle předpokládaného ukončení veškeré ekonomické činnosti až po dosažení nejméně 65ti let nebo co nejpozději nebo bez konkrétní představy ve vybraných krajích republiky podle odvětví činnosti

v %

Kategorie odvětví		ČR	Hl. m. Praha	Ústecký kraj	Moravsko-slezský kraj
Celkem ¹⁾		18,7	37,8	14,4	8,3
z toho:					
Zemědělství, myslivost, lesnictví	A	16,5	-	.	.
Těžba nerostných surovin	C	11,5	-	.	.
Zpracovatelský průmysl	D	13,8	35,1	8,9	5,8
Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	E	16,6	50,6	.	-
Stavebnictví	F	24,0	43,8	18,2	14,7
Obchod; opravy motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost	G	19,7	30,7	14,7	5,2
Ubytování a stravování	H	21,2	44,7	-	-
Doprava, skladování a spoje	I	20,1	39,5	20,5	8,9
Finanční zprostředkování	J	25,6	23,0	-	.
Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu; podnikatelská činnost	K	31,0	44,5	39,5	11,0
Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	L	20,8	34,4	.	17,2
Vzdělávání	M	16,5	32,6	.	6,1
Zdravotnictví a sociální péče; veterinární činnosti	N	16,7	29,6	.	10,1
Ostatní veřejné, sociální a osobní služby	O	30,2	49,7	32,2	.

¹⁾ včetně nepracujících, uvažujících o pracovní aktivitě v budoucnu

Odlíšné představy o délce své pracovní aktivity mají respondenti padesátníci v jednotlivých regionech i z pohledu vykonávaného zaměstnání. I v tomto případě bylo možné předpokládat, že regionální diference v rámci hlavních tříd KZAM budou nižší. Přesto je podíl pražských respondentů uvažujících o pokračování v pracovní aktivitě i ve vyšším věku podstatně větší ve všech hlavních třídách KZAM než jak uvažují oslovení padesátníci v severních regionech, tak i větší než v průměru za celou republiku. Vedle dříve zmíněných faktů jsou tedy úvahy o prodloužení aktivního věku ovlivněny ještě dalšími skutečnostmi. Mezikrajské rozdíly se přitom projevují ve všech hlavních třídách od 1 a 2 KZAM až po skupinu pomocných a nekvalifikovaných pracovníků.

Tab. 13: Podíl pracujících ve věku 50-59 let podle předpokládaného ukončení veškeré ekonomické činnosti až po dosažení nejméně 65ti let nebo co nejpozději nebo bez konkrétní představy ve vybraných krajích podle klasifikace zaměstnání

v %

Hlavní třída KZAM	ČR	Hl. m. Praha	Ústecký kraj	Moravsko-slezský kraj
Celkem 50-59 ¹⁾	18,7	37,8	14,4	8,3
z toho:				
1-Zákonodárci, vedoucí a řídící pracovníci	37,2	58,8	33,3	17,8
2-Vědečtí a odborní duševní pracovníci	32,3	40,2	35,3	16,3
3-Techničtí, zdravot., pedagog. pracovníci (vč. příbuz. oborů)	19,9	35,0	14,5	10,9
4-Nižší administrativní pracovníci (úředníci)	13,0	23,4	.	-
5-Provozní pracovníci ve službách a obchodě	14,2	24,3	.	5,8
6-Kvalifikovaní dělníci v zemědělství a lesnictví (vč. příbuz. oborů)	17,9	.	.	-
7-Řemeslníci a kvalif. výrobci, zpracovatelé, opraváři (kromě obsluhy strojů a zařízení)	15,5	33,1	10,5	6,7
8-Obsluha strojů a zařízení	12,1	51,1	7,8	6,3
9-Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	14,4	34,2	20,8	.

¹⁾ včetně nepracujících, uvažujících o pracovní aktivitě v budoucnu

Podrobnější údaje za tři hodnocené kraje potvrzují, že velké diference v ochotě pracovat ve vyšším věku v závislosti na vykonávaném zaměstnání se projevují jak u mužů tak i u žen (viz. přílohová tabulka č. 11).

Faktory vedoucí k rozdílným úvahám respondentů o délce pracovního života mají objektivní povahu a vedle pohlaví, věku, stupně vzdělání, odvětvové příslušnosti a postavení v zaměstnání je významným činitelem při rozhodování otázka výše stávajícího příjmu zaměstnanců. Obecně řečeno, čím vyšší příjem, tím častěji respondent předpokládá pozdější odchod z ekonomicky aktivního života. Výše příjmů je v současné době silně svázána s dosaženou úrovní formálního vzdělání, což dokumentují údaje o mzdové diferenciaci zaměstnanců nebo příjmové situaci domácností. Je však zřejmé, že působí i další vlivy jako např. obecná sociálně ekonomická situace v regionu, která se odráží v náladách a ochotě obyvatel se déle pracovní angažovat. S tím souvisí i možnost či nemožnost dalšího zvyšování kvalifikace, když pracující po dosažení padesáti let jsou v tomto směru velmi zdrženliví. Velké jsou rozdíly v názorech při posuzování zdravotního stavu - podle výsledků AHM 2002 na téma „Dlouhodobé zdravotní problémy a jejich vliv na pracovní aktivitu“ byly rozdíly mezi hodnocenými třemi kraji mimořádně velké. Nermalou roli hraje dostupnost vhodného zaměstnání ale i další faktory, jako je péče o výchovu nejmladší generace, podíl domácností jednotlivců apod.